

Naujienu Antroji Dalis

NR. 917

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

XXIV METAI

Dienų skeveldros

Muzikas Bronius Jonušas šįmet mini savo kūrybinės veiklos 50 metų sukaktį. Maža čia tarti valio, pravartu pasiknaisioti paieškoti faktų ir datų iš jo gyvenimo. Ir taip B. J. gimė 1899. 2. 27 d. (senuoju kalendarium). Tėvas — sklypininkas, muzikantas. Jis 1911—1913 metų būvyje vadovavo pučiamųjų orkestrui laive kurs plaukiojo tarp Liepojos ir New Yorko. Šeima gausi — 10 berniukų ir 4 mergaitės. Tad ir Bronius anksti kibosi į gyvenimą. Jau aštuntuosius metus eidamas pradėjo groti tėvo vadovaujamoj kapelėj smuiku. B. J. vidurinę mokyklą ėjo Skuode. Ištikęs I Pasaulinis karas daug planų sujaukė. Anot tėvo: "Vakali, moki groti, išmoksi siūti ir turėsi gerą duoną".

1916 m. Bronius perima tėvo orkestre vadovavimą. 1918 m. birželio 18 d. Ilakiuose savi-veiklos teatre pirmą kartą diriguoja savo išmokytą chorą.

1919 m. pradžioje B. J. išvyksta į Rygą, kur priimamas į konservatoriją ir gauna stipendiją.

1921 m. sausį B. J. priimamas į pirmą pėst. savanorių pulką Kaune kapelmeisteriu. Organizuoja orkestrą. Bet pulką išformavus persikelia į 8 Kunigaikščio Vaidoto pulką, ir čia ištarnauja kone 14 metų. Čia šalia pučiamųjų veikė ir mažas simfoninis orkestras. 1935 m. jo paties prašymu, persikelia į 3 pėst. Vytauto Didžiojo pulką Kėdainiuose. Čia suorganizuoja 3 pučiamuosius orkestrus: prie pulko štabo bei įgulos Kėdainiuose, o kiti 2 prie pulko batalijono Rasenuose ir Seredžiuje. Čia už stropų darbą gauna Gedimino ordingą. B. J. vis neatsisako minties pasiruošti konservatorijoje, ir jo prašymas perkelti į Kauną ar kur arčiau Kauno. Priimamas į policijos departamentą. Iš buv. orkestro virš. Radžiūno perima pareigas. Orkestrą papildė iki 45 muzikantų. Orkestras po vieną ar du koncertus per radiją kas savaitė. Be to, koncertai aikštėse, mokyklose ir konservatorijose. B. J. vadovaujamas orkestras koncertuoja Palangoje, iv. sporto šventėse, Europos krepšinio pirmenybėse. Orkestras buvo rinktinis, mat, dalis orkestrantų buvo konservatorijos studentai.

Ateina rūsioji okupacija. Šiaip taip orkestras išsaugoma, bet jau kaip pasienio sargybos žinyboj. Mažos algos. Šiaip taip per Paleckį ir Venclovą pavyksta gauti priedo. Netrukus vistik B. J. orkestras išformuojamas. Red. J. Kardelis

pasiūlo pereiti filharmonijos žinion kaip trečias dirigentas. Bet... Kyla Sovietų-vokiečių karas. Birželio 25 d. šaukiama visi buv. policijos orkestro tarnautojai ko greičiau susirinkti. Dabar orkestro etatai padidinama iki 80 muzikantų. Algos kaip Kauno operos orkestro.

Kai pasikalbi su muz. Bronium Jonušu, tenka didžiai stebėtis jo nepaprasta energija ir mokėjimu sutaupyti laiką. Apie 9 metus mokytojavo šiaulių gimnazijoj. Ten suorganizuodamas ir vadovaudamas simfoniniam ir pučiamųjų orkestrui. Be specialaus atlyginimo išmoko Sauginių šaulių būrio orkestrą. Čia dėsto šaulių sąjungos orkestrų kapelmeisteriams. Šaulių sąjungai švenčiant savo 20 metų sukaktį B. J. diriguoja jungtiniam 400 muzikantų orkestrui. Čia vėl 1940—1941 m. Kauno muzikos vakariniuose kursuose pučiamųjų instrumentų mokytojas. Čia 1939 m. įstoja į Kauno konservatoriją tikruoju klausytoju, baigdamas trompetės specialybę.

Br. Jonušo laimėtos premijos už maršus ir kitus kūrinius:

- a) Kariuomenės konkursuose — dvi II-ros, trys bendros Viso 5,
- b) Ramov. Corp. konkurse — I ir II-ra. Viso 2,
- c) Vidaus Reikalų Ministerijos konkurse — I ir II-ra. Viso 2,
- d) Sporto Rūmų Spec. premija už sporto pratimus — 1. Bendrai viso 10.

1941 m. Kūno kultūros rūmų vadovybė užsako 16 sporto pratimų muziką jaunimo grupei.

Tremtyje: organizuoja chorą Kemptene, Hanau — "Dainavą". Atkilęs į JAV apsistoja Baltimorėj. Suorganizuoja chorą. Persikelia į Chicagą, atgavina Gečo vadovaujama vyr. chorą. Čia įdainuojama ir išleidžiama "Tėviškės aidų" plokštelių albumas. 1958 m. Vokietijoj įgroja lietuviškųjų maršų plokštėlę. 1959 m. pavasarį persikelia į Omahą, Nebr. Čia tebedirba su lietuvių chorą "Rambynu".

Kas muziką Bronių Jonušą pakreipė į maršų kūrybą? Tai buvo, rodos, 1927 m. iš štabo gauna muz. Gailevičiaus partitūrą "Prezidentas Smetona". Tai buvo bene pirmas stambenis lietuviškos maršų kūrybos pavyzdys. Panaudota "Du broliukai kunigai". Sykį belydint pulko dalinį per miestą šiauliuose užgrojama naujasis maršas. Kaip pats B. Jonušas sako. Baigęs tarnybą nuėjo į ka-

(Nukelta į 2 psl.)



Muzikas BR. JONUŠAS,
 kaip Lietuvos kariuomenės kapelmeisteris

ZODŽIO ŠVENTĖS ĮSPŪDŽIAI

Šokių šventės slenkstyje ruštas lietuviško žodžio vakaras neatnešė literatūros mylėtojams didelio džiaugsmo, kaip to buvo tikėtasi, sekant jo reklamą.

Aktorė Aldona Eretaitė, galimas dalykas, yra įdomi ir spalvinga scenos veikaluose. Tačiau jos skaityta poezija nustojo muzikalumo ir iškrito iš eilėdaros rėmų. Donelaičio hegzametras pabiro, Aistis, Maironis ir Brazdžionis buvo proziniai suvaidinti ir neteko lyrizmo. Primitytinai išbrėžiamas žodis atnešė Donelaičio "Metams" ir ypač Maironio baladei nelaukto grubumo. Gal todėl, kad buvo prarasta poetinė tėkmė, kuri paprastai nusineša mažuosius šapus, lyg upė. Gi šiuo atveju dažnai detalė nustelbdavo visumą.

Esam girdėję įdomesnių tų pačių dalykų interpretatorių: ne vien Henriko Kačinsko asmenyje, bet ir vietinių aktorių tarpe, kuriems Aldona Eretaitė, deja, neprilygo. Galimas dalykas, kad rengėjai menkai painformavo viešnią apie mūsų pomėgius na, ir apie mažus mūsų laimėjimus. Kartais atrodydavo, kad aktorė bando specialiai taikytis prie tariamo žiūrovų naivumo (pvz., pradžioje paaiškindama Donelaičio barbarizmų prasmę). Kai tuo tarpu Donelaitis mūsųose jau nėra naujiena — jo perteikėjus šiandien net galima vieną su kitu palyginti. Prieš kelis metus Chicagoje buvo sėkmingai inscenizuoti

visi Donelaičio "Metai" ir tasyk net nevienodo lygio aktorių sąstatas sugebėjo įveikti Donelaičio eilutę.

Geriausiai Aldonai Eretaitėi bus pavykęs Jakštas ir Vaičiūtis, tačiau tos eilės poezijos pradų mažai teturi.

Reikia pridurti, kad vakaro orumui kenkė ir krikdemų pastangos aktorės rečitalį paversti jaukiu šeimyniniu įvykiu; net gėlėmis viešnią apdovanojant, pasistengta priminti, kad jos tėvas įkūrė "Šatriją"...

Į kreditus Aldonai Eretaitėi reikia užskaityti kruopštų medžiagos paruošimą (nors ir prozine linkme), sceninį patrauklumą, dailią lietuvių kalbos tartį ir vaidybinę techniką, kas leidžia spėti, jog, pasirinkusi vienlon poezijos prozą arba dramos ištraukas, ji būtų galėjusi savo rečitalį pilnai laimėti.

Antrosios vakaro dalies iš viso nebūtų galima laikyti dailiojo žodžio menu. Pranešėja, Elena Bradūnaitė, ją pradėdama, pareiškė, kad moderniosios lietuvių poezijos žiedus nuraškys aktorius Leonas Barauskas. Deja, tasai "rašymas" buvo liūdnas: artistas nuolat klupdavo ir užsikirsdavo, kol, pagaliau, visai pasimetė ir ėmė pagalbos ieškotis knygose bei kišenėse. Taip Kazys Bradūnas ir liko tą vakarą "nenurašytas". Tada užsigriebta už Mačerniaus. (pats artistas poetą šitaip palinksnavo) šeštosios Vizijos, kuri buvo

(Nukelta į 2 psl.)



M. Šileikis

Prie ežero (aliejus)
Nuotrauka I. Filho

Kreivėmis atvaizduotų faktų knyga

(Atkelta iš 3 psl.)

1918—1920 metais nuosaikiai vadovavo Lietuvos darbo žmonių kovai įsteigti ir įtvirtinti sovietinę valdžią.

Kad komunistai siekė Lietuvoje įtvirtinti sovietinę valdžią, tuo niekas negali abejoti, bet tik ne darbo žmonės. Darbininkija norėjo gero gyvenimo, bet ji netikėjo bolševikų pažadais, nes matė kas tuo metu darėsi Rusijoje: darbininkui žiaurus sąvaliavimas ir badas buvo nepriimtini.

Vėl:

“Tokiu būdu 1918 metų gale Lietuvoje subrendo revoliucinė situacija. Visoje šalyje plačiai reikėsi kova už sovietinę valdžią, vietovėse kūrėsi sovietinės valdžios organai. Lietuvos ir Gudijos KP CK 1918 m. gruodžio 8 d. Vilniuje priėmė nutarimą steigti Lietuvoje laikiną revoliucinę darbininkų-valstiečių vyriausybę, kuri paėmė į savo rankas organizavimą sovietinės valdžios Lietuvoje”.

“Už sovietinę valdžią Lietuvoje dar tuo metu niekas nekovojo ir nenorėjo kovoti, tačiau Kapsuko agentai po Lietuvą lakstė. Toks agentas buvo atvykęs ir į Raseinius. K. Žuko taip parašyta:

“Lapkričio pabaigoje sulaukėme ir bolševikų įgaliotinio. Atvažiavo lietuvis studentas, kuris paprašė susaukti mitingą. Jis mus Kapsuko vardu įtikinėjo tuojau steigti tarybas iš darbininkų ir proletariato. “Įgaliotinio” argumentus lengvai atrėmė tik atvažiavęs į Raseinius gimnazijos direktorius daktaras Demikis. Jis jam pasakė, kad kitokios tarybos išrinkti neįmanoma, nes dabartinio komiteto nariai laisvai išrinkti darbininkų ir proletarų. Karas ir žiauri okupacija visus mus suproletarino, ir jau “proletariškesnių” čia rasti negalima. Kas dėl pasidavimo Kapsuko valdžiai, tai tas mums irgi nepriimtina, nes jis remiasi rusų durtuvais, o su

rusais lietuviai nieko bendro turėti nenori. Mes juos gerai ir seniai pažįstame...”

Taip, buvo ir tokių žmonių, kurie kitaip ir negalvojo, kaip sutikti su bolševizmu... J. Petraitis savo knygoje parašęs, kad šiauliuose žinomas visuomenės veikėjas Stasys Lukauskas buvo už tai, jog reikia priimti tai, kas neišvengiama.

“Bolševizmas Rusijoje, spartakininkai Vokietijoje, pagalvokite tik, ponai, ar gali būti kitokia tvarka Lietuvoje, Latvijoje arba kad ir Lenkijoje? — atker-ta mums Lukauskas... — Čia, šiauliuose šia kryptim darbas jau pradėtas ir neblogoi eina. Draugas Grybas tą darbą jau dirba. Tveriamė žemaičių raudonarmiečių pulką...”

Kai Lukauskas pamatė bolševikų tikrąjį veidą, pasikeitė ir liko tik socialdemokratu. Jis buvo geros širdies žmogus, tad ir darbininkijai teikė visokeriopą pagelbą, pasidarė jų draugu, tačiau tariamoji darbininkų-valstiečių bolševikinė valdžia jam buvo nepriimtina, nes ji peržiūri.

Rašoma:

“1918 m. gruodžio 15 d. anksčiau darbininkų atstovų išrinktos Vilniaus tarybos iškilmingame posėdyje buvo paskelbta sovietinė valdžia. Laikinos revoliucinės darbininkų - valstiečių vyriausybės 1918 m. gruodžio 16 d. manifeste buvo paskelbta apie įsteigtą Lietuvoje sovietinę valdžią, buvo išdėstyta respublikos tarybų steigimo programa, atsakanti į pagrindinius darbo žmonių interesus, taip pat pabrėžta bendri darbo žmonių interesai Lietuvoje ir Rusijoje. Manifeste buvo pabrėžta: “Mūsų naujas gyvenimas kuriamas tokiais pradmenimis, kuriems pagrindas padėtas ir Rusijos Socialistinės Federatyvinės Sovietų Respublikos, mes žygiuosime ranka rankon su Sovietine Rusija”.

Žvilgtelėkime, kas tą manifestą pasirašė. Vyriausybės

vardu pasirašė: pirmininkas V. Mickevič - Kapsukas, vyriausybės nariai: Z. Aleksa-Angaric-tis, Aizik Vainštejn, Semen Dimanštejn, Konstantin Kernovič, Svtelisl-Proletaras, Kazimir Cichonskij, Aleksander Jakševič. Manifestas parašytas ir pasirašytas ne Lietuvoje, nes iš sekancio dokumento apie organizavimą Lietuvos vyriausybės aparato matosi, kad jis parašytas 1918. XII. 18 Daugpilyje, pasirašė V. Mickevič-Kapsukas ir už sekretorių Nevedomskij.

Tai koks gi čia Lietuvos, tegul ir laikinosios Lietuvos revoliucinės darbininkų - valstiečių vyriausybės manifestas, jeigu ji sudaryta ne Lietuvoje, o egzilyje dar negalėjo būti, ir jos nariai ne visi lietuviai arba nuolatiniai Lietuvos gyventojai. Be to, iš pasirašiusių manifestą lietuvių pavardžių rusiškoms galūnėmis galima spėti, jog pats manifestas buvo parašytas rusiškai, tik vėliau išverstas į lietuvių kalbą.

Iš Daugpilyje pasirašyto nutarimo vyriausybės aparatui sudaryti matosi, kam kokios pareigos teko: Rafail Stepanovič Rasikas — karo komisaras, Jakševič — politinis komisaras Novoaleksandrovko rajono, Kernovič — izdininkas, Nevedomskij — einąs sekretoriaus pareigas, Kazanovič — Buhalteris, Urbanovič — literatūros platinimo vedėjas, Markovič, Gilunt ir Epstein — jo padėjėjai, Bartkus — leidyklos vedėjas, Glodek — agitatorius, Petrovskis, Markovič palikti ryšininkais.

Kitais metais bolševikų veikla Lietuvoje buvo žymiai skirtinga ir jau didelė.

(Bus daugiau)

“NAUJIENAS” SKAITO VISŲ SROVIŲ ŽMONĖS: DARBININKAI, BIZNIERIAI, PROFESIONALAI, DVASININKAI, VALSTYBININKAI, MOKSLININKAI, JIE ŽINO, KAD “NAUJIENOS” PADUODA TEISINGIAUSIAS ŽINIAS IR GERIAUSIUS RAŠTUS.

DE GAULLE IR ŽMONA

Žmonos privačios teisės

Generolas de Gaulle su savo žmona savaitgalius praleidžia savo dvare Colombey-les-Deux Eglises.

Vieną vakarą, nepamanydama, kad vonia gali būti užimta, madame de Gaulle staiga į vonios kambarį atidaro duris ir pamaciusi savo kilmingąjį vyrą besimaudant, ant slenkščio sustojo lyg suakmenėjusi, sušukdama: “O, mano Dieve!”

Generolas prezidentas nė mažiausiai nesitrukdydamas, besimuilindamas ramių-ramiausiai sako jai:

“Žinai ką, Ivonka, kai mudu esame patys vienu du savo tarpe ir niekas negirdi, gali naudotis žmonos teisėmis ir mane paprastai vadinti Karoliu.

Karolio ir žmonos dainelė

Ramus vakaras Colombey-les-DeuxEglises dvare. Prezidentienė kažką mezga. Prezidentas savo užrašus koreguoja. Iš prisukto radio priimtuvo girdėtis baigiamieji programos žodžiai ir pagaliau sugroja Marseljetę. Ponia prezidentienė nutraukia mezgimą ir svajonių kupinu veidu šnibžda savo vyrui prezidentui: “Ak, Karoli, tai mudviejų dainelė!”

Geru už gerą

Didis bankininkas gavo pas generolą de Gaulle audienciją.

— Įmonė, kuriai tamsta vadovauji, yra vertinga ir garbinga — kalbą generolas. — Jei aš nebūčiau valdžioje, tai supirkinėčiau biržoje prancūziškus vertybių popierius.

“Geru už gerą”, — atsakė bankininkas. — Jei tamsta nebūtum valdžioje, aš taip pat supirkinėčiau biržoje prancūziškus vertybių popierius...

Aplinkybių sutapimas

Per iškilmingą priėmimą Eliziejaus rūmuose vienas stambus pramonininkas kreipiasi į de Gaulle ir sako:

“Pone generale, padarytumėte man didžiausią garbę, jei leistumėte perstatyti tamstai mano žmoną. Ji nori pasakyti, kad yra deganti degaulistė!

Įdomus sutapimas, — atsakė generolas, — nes mano žmona taip pat...

Istorinė analogija

Mokykloje dėstoma istorija. Mokytojas sako:

— Generolas de Gaulle yra kaip ir Joana Arkietė — Johana d'Arc. Jis ir ji išgelbėjo Prancūziją!

— Kaip Joana Arkietė? — atsiliepė vienas netikintis balsas. — Ką sakote? O kada jis bus deginamas ant laužo?

Jeigu nori sužinoti naujaušias ir tikriausias žinias, kas dedasi pasaulyje ir okupuotoje Lietuvoje — skaityk dienraštį “Naujienas”.

ATLYGINIMAS

(Atkelta iš 5-to psl.)

dažyti namukai, žuvies kvapas uoste, gaivus oras, žalia beribė jūra, kopos. Mielos man tapo tokios vietos, ir visada sunku su jomis skirtis.

Vieną vakarą, prieš pat išvažiuimą, kai visam miestely tebuvo likę koks dvidešimt turistų, užsukau, kaip visad, į kavinę, kur buvo dvi salės.

Netrukus atėjo Čak-ačkas. Aš pirmą kartą mačiau jį tokioje vietoje, kur išleidžiami pinigai.

— Tu tik pažiūrėk į Čak-Čaką, — tarė vienas italas. — Lakštingalos balsu staiga pragydė!

Čak-Čakas pavaišino mus vynu, paskui užsakė dar butelį.

— Oho! — tarė kitas italas. — Tas bičiulis, matyt, palaidojo turtingą dėdę?

Mes gėrėme, o Čak-Čakas greičiausiai už visus. Ar jums teko patirti troškulį, kai geri, kad pajustum kraują tekant gyslomis? Tokiais atvejais daugelis praranda saiką — geria iki sąmonės netekimo.

— Atrodo, Čak-ačkui sekasi biznis, — tarė vienas. — Klausyk, Čak-Čakai, pasakyk mums, kiek uždirbai šį sezoną?

Čak-Čakas tik papurtė galvą.

— E! — nenusileido tas pats italas. — Droviesi?! Matyt, nežaisi susikrovei. Aš, bičiuliai, sakau teisybę — penkis šimtus frankų užkalčiau, nė santimo

daugiau, ir pusę atsiims šeimininkas.

Čia kiekvienas pradėjo pasakoti apie savo uždarbį, tik Čak-Čakas šypojojosi ir tylėjo.

— Klausyk, Čak-Čakai, — vėl prabilo vienas, — nebūk banditas. Sakyk, kiek? —

— Kuo gi jis pasigirs? Daugiau maniškių šešių šimtų juok nesurinko! — pridūrė kitas.

— Prisiekiu šventaisiais! — staiga sušuko Čak-Čakas. — Keturį tūkstančiai! Ką jūs dabar pasakysite?!

— Lia-lia! — tarė vienas. — Jis juokiasi iš mūsų!

Čak-Čakas atsiseigėjo savo seną fraką.

— Šekit! — sušuko jis, ištraukdamas keturis banknotus po tūkstantį. Mes išsprogionom akis.

— Pasižiūrėkit, — tarė jis. Štai ką reiškia taupumas. Aš neišleidau nieko — čia visi iki vieno, mano uždirbti pensai. Dabar važiuoju namo, susirasiu savo merginą. Galit palinkėti man laimingos kelionės.

Čak-Čakas vėl ėmė linksmiai pliauškėti pirštais.

Mes dar pasėdėjome. Čak-Čakas pastatė mums dar vieną butelį vyno. Kai skirstėmės, niekas nebuvo girtas, tik Čak-Čakas, kaip sakoma, buvo devintam dangui. Taip ir turėjo būti, šešis mėnesius pasninkavus. Kitą rytą, neturėdamas ką veikti, aš sėdėjau ir gėriau alų toje pačioje kavinėje, kai staiga įbėga pro duris... kas, jūsų nuomone?.. Ogi pats Čak-Čakas! Bet jau nukritęs iš dangaus į žemę. Jis sukniubo ant stalo, apglėbė rankomis galvą, skruostais riedėjo ašaros.

— Apvogė mane, — raudojo jis. — Apiplėšė i ki paskutinio sū, kol miegojau. Pasidėjau pinigų po pagalviu ir užmigau. Viską pavogė! Nepaliko nė sū! — mušėsi Čak-Čakas į krūtinę.

— Ką tu čia šneki, Čak-Čakai, — tariu aš. — Kaip galėjo iš po pagalvio pavogti?

— Iš kur aš žinau? — dejavo jis. — Dingo, sakau, visi mano pinigai, visi mano pinigai! Pasigėriau ir... — Ir vėl kartojo: — Visi mano pinigai! Visi mano pinigai!

— Ar pranešei policijai?

Taip, policijoj jis buvęs. Aš bandžiau jį guosti, bet, patys suprantate, ar galima tokiu atveju paguoti. Čak-Čakas buvo kaip nesavas.

Policija nesiėmė jokių žygių — kas jai darbo! Jeigu būtų apvogę milijonierių Rotšildą, tada kas kita. O čia, kad kažkoks vargšas italas prarado visą savo... —

Pasirodo, jis buvo pardavęs savo kioską, visas prekes, viską, ir liko kaip stovi, neturėdamas už ką nė bilieto į Briuselį nusipirkti. Ir jis išėjo pėsčias.

Išėjo... ir lyg šiandien matau jį su kieta skrybėle ant gražių juodų plaukų, kaklaraištį apibrizgusiais galais. O veidas kaip šėtono, išvaryto iš rojaus.

Vytauto Didž. Universiteto Monografija

Kaip spaudoje buvo paskelbta, Lietuvių Profesorų Draugija Amerikoje sumanė išleisti Lietuvos Universiteto Kaune sukurtiną leidinį. Tame stambiam leidinyje (virš 500 psl.) bus Universiteto kūrimosi ir veiklos istorija, fakultetų veiklos apžvalgos, senesnių profesorų ir žymesnių studentų atsiminimai, studentų organizacijų veiklų aprašymai ir įvairių Universiteto įstaigų aprašymai, o taipogi bibliografija Universiteto personalo darbų.

Monografijos medžiagos paruošimo darbas smarkiai pasištūmėjo. Š. m. gegužės mėn. 5 d. J. E. vyskupo V. Brizgio bute įvyko Redakcinės Komisijos posėdis, kuriame be šeimininko dalyvavo šie profesoriai: S. Dirmantas, P. Čepėnas, P. Jonikas, J. Meškauskas, M. Mackevičius, kun. J. Pauperas, J. Rugis ir kun. P. Dilys. Iš vyr. redaktoriaus P. Čepėno ir įvairių fakultetų apžvalgų redaktorių pranešimų, paaiškėjo mono-

Kas jam toliau buvo, nežinau, bet nesuprantu, kur tas atlyginimas, apie kurį jūs kalbėjote.

Ir Feranas nutilo.

grafijos redagavimo pažanga. Pagrindinis straipsnis — Lietuvos Universiteto istorija — jau baigiamas dr. A. Rukšos rašyti. Kaikurių fakultetų apžvalgos jau parašytos ar bus parašytos iki 1-mo rugpjūčio mėn. Kitų fakultetų jau gauti eilės katedrų aprašymai. Gauti jau ir ideologinių studentų organizacijų aprašymai. Be to turime atsiminimus prof. V. Tumėnienės ir prof. K. Regelio bei prof. I. Končiaus. Įdomių atsiminimų atsuntė ir keli buvę studentai. Atsiminimų laukiamame ir daugiau; jie pagyvins mokslinį veikalą ir padarys jį įdomesniu skaitytojams.

Į monografijos ruošimo darbą be Redakcinės Komisijos narių, įsijungė buvę Universiteto profesoriai: dr. K. Krivickas, dr. A. Plateris, dr. Z. Ivinskis, dr. J. Grinius ir dr. J. Girnius. Kai kurių pasižadėjusių bendradarbiauti dar laukiama raštu.

Norintieji padėti šiame svarbiame darbe savo atsiminimais, aprašymais arba nuotraukomis prašomi kreiptis į vyr. redaktorių prof. P. Čepėną adresu: 6015 So. Francisco Ave., Chicago, Ill. 60629.

COSMOS PARCELS EXPRESS CORP. Licensed by VNESHPOSYLTORG. Patį žinomiausia ir patikimiausia firma Amerikoje, turinti daugelio metų patyrimą siunčiant DOVANAS - SIUNTINIUS Į LIETUVĄ ir kitas USSR dalis...

VYT. ŽILINSKAITĖ

PRIE ŽVAKĖS

Iš okup. Lietuvos "Pafilosofavimų"

Dar ne taip seniai žvakė tebuvo reikalinga nusileisti į rūšį burokų; atrodė, tai jos paskutinė ir baigianti užgesti funkcija. O nūnai žmogus, kurio salone nėra žvakidės su geltona, raudona ar violetine žvake, — atsilikęs, nepažangus ir, svarbiausia, neintelektualus žmogus. Ir, atvirkščiai, — žmogus, kuris turi žvakidę su žvake, kuris parūpino prie jų gremėzdišką krėslą su išlūžusia praėjusio šimtmečio koja, — toks žmogus stumia mūsų kultūrą pirmyn, yra savotiškas mūsų laikmečio aušrininkas..

Jau vežikų ir šeduvos malūno pavyzdys parodė, kad praėities atgyvena gali virsti naujo daigu, tačiau vis dėlto kuo paaiškintinas triumfališkas žvakės sugrįžimas į mūsų elektriizuotą ir net per daug šviesų gyvenimą! Kodėl nebeauga žvakidžių paklausa? Kur žvakės jėga?

Kartą kažkaip atsidūriau svečiuose, kur netrūko nė vieno nūdienės inteligentijos atributo; nei raišo krėslas, nei iškilusios vazos, nei apsilupinęsios indaujos, nei, žinoma, žvakidės su žvake. Tačiau žvakės valanda dar nebuvo išmušusi: svečiai tik rinkosi. Tai buvo mažai man pažįstamų žmonių draugija. Apkūnūs storai, tingūs gestai ir ilgi pirštai liudijo, kad jie dirba prekybos sistemoje (taip ir buvo). Elektros šviesoje jų pasmakrės atrodė tarsi išteptos riebiu naktiniu kremu ir dar pašveistos aksomo kiaute. Kalbėjo beveik nepraverdami burnos ir tokiu žargonu, kurį gali pagimdyti tik daugelio nacių pastangos. Su siaubu pagalvočiau apie likusią vakaro dalį ir jau ėmiau žvalgytis į duris, kai šeimininkė išjungė elektrą ir uždegė storą kankorėžio formos žvakę.

Nedrąsiai virptelėjo plonas ugnes liežuvelis, ir kambarį apgaubė minkšta, tyli prieblanda. Kurį laiką lyg užhipnotizuota

žiūrėjau į oranžinę liepsnelę, paskui nenorom pervedžiau žvilgsnį į svečius ir aiktelėjau: įvairiose kambario kėrėse sėdėjo Rembrandto kūrybių herojai! Šviesos ir šešėlių žaismas jų blyškiuose veiduose liudijo apie kupinas gilių prieštaravimų sielas, apie dramatišką vidinę kovą; akys žvelgė iš slaptingos bedugnės gilmenos, o judesiai dvelkė taurumu ir aristokratiška gracija, sakytum, jų pečius gaubtų nematomos didikų mantijos. Bijodama krustelėti, kad nepranyktų įstabus reginys, spoksojau čia į vaškinį kankorėžį, čia į hamletų asorti ir susijaudinusi laukiau, kada prasivers kieno nors santūriai sučiauptos lūpos ir pasakys kažką didelio, tauraus, nepaprasto... O gal niekada neprasivers!

— Šiandien iš sandėlio atbolino žirnių su kirmėlėmis, — tarė vienas, su įgimta gracija pasitaisydamas šermuonėlių mantiją. — Kirmėlės, brač, kaip lašininės. Vos nesusivėmiau.

Pro atvirą langelį įsisukęs vėjas sujudino oranžinį liepsnos liežuvelį; šešėliai šoktelėjo nuo sienos ir nusliuogė pažeme; vaizduotė šmėkstelėjo vėjo blaškomas žirnienojus ir į jį įsibrėdusi basa vaikystė... Keletas efemerikų drugelių, skausmingai mėlynas rugiagėlės žiedas — lyg ilgesio užkamuota akis... stangrūs, viršuje saulės nubaltinti žirnienojus lapai, atverta žirnio ankštis: septyni rasoti perlai ir balta, spindinti kirmėlaitė, droviai besiraitanti prieš saulę... Kada nors ji pavirs lengva peteliške, ir vasarai dovanos savo ilgiausią dieną, ir, vėjo nešama, ji...

— Turiu pastalėj visą jaščiką karšto rūkymo strimėlės. — Moteris iš Dimustje drobės šyptelėjo vien lūpų kraštais: taip šypsosi tik labai seno geneologinio medžio atžala. — Kam reik, užšokit ryt, po kilą numesiu.



M. Šileikis

Ponios S portretas

Visai priblokšta vėjo, žvakės liepsna prislopo; kambarys visiškai paniro prieblandon — tarsi nugrimzdo į jūros gelmę. Spindėdamos žvynais, strimėlės atsiskiria nuo rausvo koralų rifo ir plaukia į mus, tarsi spiečius sidabrinių...

— Paėmiau trioškę viršaus, o tokį užstraino skandalą...

Tasai, kuris tai pasakė... Kaip anksčiau nepastebėjau jo asketiškai apibrėžto veido, skausmingos raukšlės jo kaktos vidury ir šopeno posmų... Išplėstuose vyzdžiuose susitvenkusi beribė kančia, pagimdyta antžmogiškų pastangų įprasminti save beprasmiškoje būtyje... Gal atsistoti, prieiti prie jo ir pasakyti: "Aš visą gyvenimą jūsų ieškojau!... Kur iki šiol buvote?" "Ir aš tavęs laukiau... pavargau laukti... vienintele!" "Palenk galvą, aš noriu paliesti tavo skausmingą raukšlę... išlyginti..." "Dar niekas taip švelniai neglostė mano kaktos..."

— Vakar netyčia įlekiu į vedėjo kabinetą, o tas, kuily, pasisodinęs ant kelių praktikante, maigo kaip tešlą...

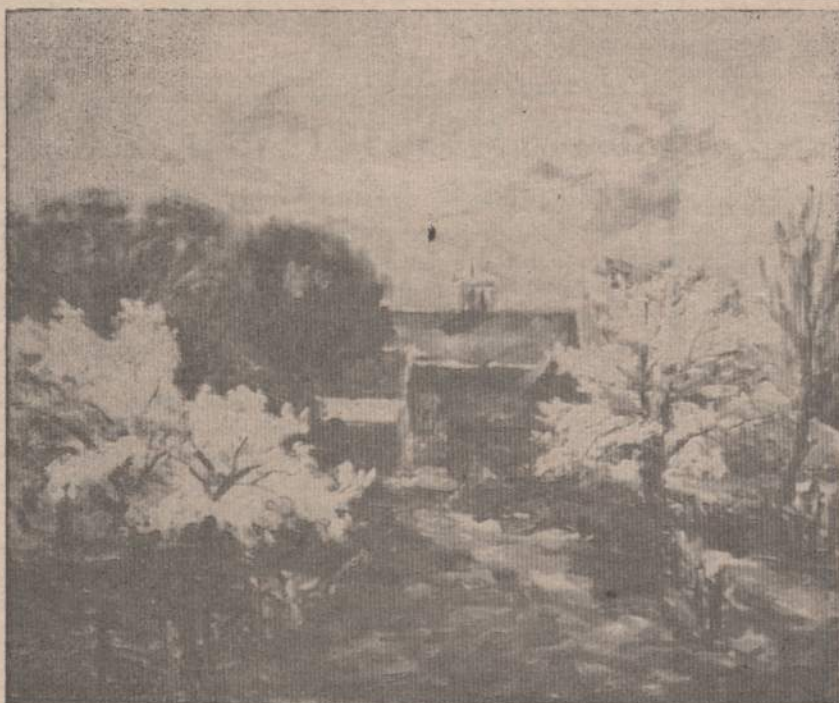
Vėjas nuščiūva, žvakė vėl įsi-dega. Ant sienos sustingsta kresnas šešėlis. Duonkubilis, Tešla, kvapi, gerai įrūgusi; įkai-tusi molinė krosnis, ajerų kvapas, žarijos, dūmai, kaminas, dangus. Laisvasis šaulys, vėl kaminas, krosnis, duonkubilis, tešla, kaminas. Šaulys, tešla, Šaulys, tešla, šaulys tešloje... pas!

Žvakės kerai išnyksta. Aš krūpteliu, lyg staiga pažadinta iš miego, ir ūmai suprantu, kad žvakė čia bejėgė, kad čia reikia kažko dar egzotiškesnio... efektingesnio... intelektualiesnio... nagi... nagi... ar tik ne bala-nos?

Atsiūsta paminėti

Algirdas Martin Budreckis: THE LITHUANIAN NATIONAL REVILA of 1941. Lietuvių Enciklopedijos leidinys. Išleido Juozas Kapočius 1968 metais. Tai išsami, mokliškai paruošta Lietuvos žmonių prieš raudonuosius maskolius sukilimo 1941 metų istorijos studija, apimanti pirmąją sovietų okupaciją nuo 1940 metų birželio 15 d. ir visą heroiskąjį laikotarpį 1941 metais iki Laikinosios Vyriausybės likvidacijos. Knyga 150 psl., kietais viršeliais, kaina \$4.00; turinyje: Pajungtų Tautų Draugų Amerikoje pirmininko Christopher Emmet įžanga ir autorius įvadas; Pirmieji rezistencijos reiškiniai, Lietuvos Aktyvistų Fronto įsteigimas; Sukilimui pasiruošimas; Vokiečių užmačios ir t. t. Knygos gale platus bibliografijos — panaudotos medžiagos, knygų bei straipsnių, nepaskelbtų dokumentų sąrašas. Bendrai, tai LAF (Liet. Aktyvistų Fronto) istorijos vadovėlis.

8 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
— SATURDAY, JULY 13, 1968



M. Šileikis

Pavasaris (aliejus)
Nuotrauka I. Filho